

פרשת בא

היציאה לחירות

הפרשה מסיימת את עשר מכות מצרים ולוקחת אותנו למסע של לימוד על טבע האור והכלי. שלוש המכות האחרונות מביאות את אור הגאולה לעם ישראל ומראות לנו כמה חשובה ההכנה שלנו לקראת האור שרוצה להיכנס אל חיינו ולקראת האור הגדול של 'לעתיד לבא'.

קורות הפרשה

הפרשה פותחת בשליחות נוספת של משה ואהרן אל פרעה. הפעם להתריע בו על מכת ארבה. פרעה מגרש אותם והארבה עולה על מצרים. פרעה מתחנן בפני משה שיסיר את 'המוות' הזה מעליו. משה עוטר לשם והארבה סר מעל מצרים. השם מכביד את לב פרעה שוב ומכה את מצרים במכת חושך. "וַיְהִי חֹשֶׁךְ אֶפְלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם, שְׁלֹשֶׁת יָמִים. לֹא-רָאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו, וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתּוֹ--שְׁלֹשֶׁת יָמִים; וְלֹכְל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר, בְּמוֹשְׁבֵתָם". לאחר מכת חושך נמשך המו"מ עם פרעה עד שפרעה מזהיר את משה: "לָךְ מַעְלִי; הַשָּׁמֶר לָךְ, אֶל-תִּסָּף רְאוֹת פְּנֵי--כִּי בְיוֹם רְאִיתְךָ פְּנֵי, תָמוּת". באותו מעמד, השם מגלה למשה כי המכה האחרונה מגיעה - מכת בכורות. משה מדבר דברים אלה באזני פרעה. פרעה ממאן לשלח את העם.

בני ישראל מקבלים את המצוה הראשונה שלהם כעם, מצות קידוש החודש. "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם, רֵאשׁ חֲדָשִׁים: רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה". משה מקבל את תוכנית יציאת מצרים. בעשור לחודש לקחת שיה לכל בית ובארבעה עשר לשחוט אותו. לתת מהדם שלו על שתי המזוזות ועל המשקוף של הבתים ולאכול אותו צלוי כל הלילה - זהו קורבן פסח. השם מצוה את בני ישראל לחוג את חג הפסח מדי שנה לזכרון עולם.

בחצות לילה מכה השם את מצרים, "וַיִּקַּם פְּרֹעֹה לַיְלָה, הוּא וְכָל-עַבְדָּיו וְכָל-מִצְרָיִם, וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה, בְּמִצְרָיִם: כִּי-אֵין בַּיִת, אֲשֶׁר אֵין-שֵׁם מֵת". פרעה מבין שהמוות שלו קרוב כי גם הוא בכור וממהר לשלח את בני ישראל ממצרים. בני ישראל שואלים כלי כסף וכלי זהב ושמלות מהמצרים, כפי שצוה. כשש מאות אלף איש נוסעים יחד מרעמסס אל סכתה. הלילה הזה נקבע לליל שימורים לדורותם. הפרשה מסתיימת בציווי על קידוש הבכורות 'כל בכור פטר רחם בבני ישראל' יהיו קדושים להשם, זכרון ליציאת מצרים.

הפרשה מעלה כמה עניינים חשובים מאוד בעבודה שלנו. ננסה לגעת בכמה מהם. המו"מ הארוך עם פרעה מסתיים ומותר אותנו עם שאלה גדולה בנושא הבחירה החופשית של פרעה. כמו כן, מה הטעם לדבר עם רשע כזה כפרעה? מה המשמעות של הדיבור איתו ומה לומדים מכל זה? ולסיום, נתבונן בגילוי של עשר המכות, איך זה שאותה המכה עושה רע למצרים וטוב לבני ישראל, ואיך זה קשור למציאות שלנו היום.

תשובה

הפרשה פותחת, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, בֹּא אֶל-פְּרֹעֹה: כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת-לְבָבוֹ, וְאֶת-לֵב עַבְדָּיו, לִמְעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי אֵלָה, בְּקִרְבּוֹ. וְלִמְעַן תִּסְפֹּר בְּאָזְנֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי-בְנֵיךָ, אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרָיִם, וְאֶת-אֶתְתִּי, אֲשֶׁר-שְׁמַתִּי בָם; וַיִּדְעָתָם, כִּי-אֲנִי ה'". כמעט בין כל מכה ומכה נשלח משה אל פרעה להתרות בו ולצוות עליו שיעשה "תשובה" ויתקן מעשיו. אולם בכל פעם השם מכביד את ליבו. האם זה אומר שיתכן מצב שבו אדם עשה כל כך הרבה רע עד כי לא מאפשרים בידו לעשות תשובה?! מה אנחנו לומדים מכך?

כתוב בספר שמואל, "וּמִשָּׁב מִמְּשָׁבוֹת, לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ בְנָח" (שמואל ב' י"ד י"ד). כוונת הדברים מסבירה לנו את מחשבת הבריאה, שתכלית כל הברואים להגיע אל התיקון השלם. אף אחד לא יישאר מאחור. אפילו המלך מנשה שהיה רשע גמור, שעבד כל עבודה זרה שהיתה קיימת, שטימא את ירושלים בחטאיו, הצליח לחזור בתשובה. כתוב בגמרא, "כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהן של בעלי תשובה" (מסכת סנהדרין י"א). מסופר על מנשה שלאחר שלא שמע לאזהרות השם, נלקח ע"י מלך

פרשת בא

אשור לבבל ושם הבבלים עינו אותו ובישלו אותו בסיר גדול. מתוך הסיר הוא קרא לעזרה לכל עבודה זרה שהכיר, עד שלבסוף נזכר שאביו, המלך חזקיהו הצדיק, לימד אותו על השם, אלוקי ישראל. מנשה קרא אל השם ונענה. כתוב שם בגמרא, "וישמע אליו ויחתר לו ויעתר לו מיבעי ליה. מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין" (שם). קריאתו נשמעה ממעמקים והוא הוזר לירושלים למלכותו וזכה לתקן את דרכיו.

מקרה ידוע נוסף של אלישע בן אבויה, הידוע בכינויו 'אחר', הוא היה תלמיד חכם ויצא לגמרי מדרכה של תורה. אומרת הגמרא, "יצאה בת קול ואמרה, שובו בנים שובבים חוץ מאחר" (מסכת חגיגה ט"ו). אנו נמצאים עכשיו בתקופת השובבי"ם (ראשי תיבות של שש הפרשות שאנו לומדים עכשיו - שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים). זה זמן המיועד לתשובה על כל מעשי ה"שובבות" שלנו, חטאות הנעורים, זה זמן המסוגל לתיקון ויצאיה מהקטנות הטבעית שלנו. בכל אופן, אומרים על 'אחר' ששמע את הבת קול ונתייאש מלנסות לעשות תשובה. מסביר ה"ראשית חכמה" על הדברים של הגמרא, "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא" (מסכת סנהדרין פ"ו), "בעל הבית, דהיינו הקב"ה, כל מה שיאמר לך מהמצוות, עשה, חוץ מצא. שאם יאמר לך צא מביתי ואל תיכנס, כענין אלישע אחר, אל תשמע לו אלא תכנס בתשובה, כי זה חשקו של בעל הבית, אלא שמטעה אותך" (ר"ח שער הקדושה פי"ז). זאת אומרת, שעלינו לזכור תמיד, את מה שהיה על 'אחר' לזכור, שתכלית הבריאה היא לבל ידח ממנו נידח, ותמיד יש דרך לתשובה, יש דרך לתקן כל אדם וכל מצב. אמרו על 'אחר' שהיה צריך להבין מדברי הבת קול, שאכן 'לאחר' אין תשובה אבל לאלישע בן אבויה דוקא יש!

תשובה עילאה (עליונה)

צריך להבין שיש בכל יהודי נקודה פנימית מאוד חזקה. נקודת אמונה שצריכה להתעורר על מנת שיוכל להגיע לתשובה עילאה, לתקן ולחזור מאיפה שהוא נמצא. ה'נתיבות שלום' מסביר, כמו שיש לכל אדם כוחות טבעיים שקיבל לפעול איתם, אולם בשעת סכנה מתעוררים בו כוחות "על טבעיים" שיוכל בעזרתם להינצל, כוחות שהוא בעצמו לא היה ער לקיומם, כך גם ברוחני. מובן שמה שחשוב קודם כל זה הדעת. על האדם בכלל להכיר בכך שהוא נמצא בסכנה רוחנית וע"י זה יוכל לעורר את הכוחות המיוחדים, העל טבעיים, של האמונה החזקה שרצון הבורא הוא "לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ בְּדָח". אמונה זו יכולה לתת לו את הכח הנדרש לחולל שינוי.

לכן גם נשלח משה אל פרעה להתרות בו שוב ושוב, לומר לו שעדיין יש דרך ובכוחו לשוב. אלא שפרעה כפר בהשגחה, כפר בהנהגה העל טבעית. הוא נשאר תקוע במסגרת הטבע, הוא הכיר רק בשם אלוקים, בגימטרייה 'הטבע', ולא רצה להכיר בשם הויה-ה, שם ההנהגה שמעל לטבע. לעומת זאת כתוב על עם ישראל, "וַיֵּאמְרוּ הָעָם". בזכות המכות, נתעוררה בהם נקודת האמונה והלכה והתחזקה ממכה למכה. למרות שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה, זכו בזכות אמונתם לתשובה עילאה, זכו להיגאל.

לצורך ענין זה, פרעה הוא אותו חלק שבנו שמסרב להאמין שיהיה טוב, שיש אפשרות לחזור, לתקן, להשיב את הטוב אל תוך נקודות חשוכות בחיינו. אבל יש בנו גם את "נקודת העם ישראל" ואליה אנו צריכים להתחבר ולא ליפול בעצת היצר ולומר, 'את זה אני לא יכול לתקן'. כל עוד אנחנו פה אפשר לתקן ואפשר לצאת ממצרים.

בחירה חופשית

בתוך כל התהליך הזה שעובר פרעה - אזהרה, מכה, הכבדת הלב, חזרה לסורו, נשאלת גם השאלה, היכן הבחירה החופשית? לפרעה, כביכול, לא היתה ברירה אלא לנהוג בדיוק כפי שנהג בתסריט הידוע מראש. מסביר הרב שיינברגר שליט"א, אין כאן בכלל שאלה של בחירה של פרעה. לכל בן אדם יש מאות החלטות ביום, לא רק שאלה אחת, מלא החלטות. אף אחד לא מחליט בשבילו. הוא מחליט - כן ילך, לא ילך, כן ישים סוכר, כמה סוכר ישים, מלא החלטות. יש לו חופש בחירה. כל הבריאה מיוסדת על בחירה חופשית. במשך השנים שפרעה שיעבד את ישראל, כל יום הייתה לו איזו החלטה. הרשעים האלה ישבו

פרשת בא

כל יום ותכננו איך ישעבדו את בני ישראל, איך יעבידו אותם, איך ידכאו וישפילו אותם. היה להם חופש בחירה במשך כל הזמן הזה.

אלא שכתוב שכאשר אדם הולך לבית עולמו, נפטר מהעולם, באותו היום כבר אין לו בחירה. לפי איך שהוא התנהג כל החיים שלו, כך יהיה יומו האחרון. לכן כתוב, "שוב יום אחד לפני מיתתך" (מסכת שבת דף קנ"ג א'). בפרשה הזאת אומרים לפרעה, עכשיו נעשה סיכום מכל החיים שלך, מה עשית, איזה מן פרעה בנית, לפי זה, כך אתה תתנהג גם בסוף שלך. מכח הבחירה ומה שבחרת כל הזמן, כך אתה תתנהג עכשיו. עכשיו כבר לא נותנים לו זמן למשחקים, בשלב זה כבר אין מקום לבחירה חופשית.

מוסיף הרב שיינברגר שליט"א ואומר, לכן אף על פי שהקב"ה הכביד את ליבו, זה לא נקרא שהוא לקח ממנו את הבחירה. המצב הזה, זה מה שפרעה יצר. 'הכבדתי את ליבו' זו התוצרת של פרעה, מיום שנולד עד שהגיע הזמן הזה. הוא בנה לעצמו את הלב הכבד. לא פתאום נהיה לו לב כבד, לא בשעה שהקב"ה אמר 'אני הכבדתי את ליבו', נהיה לו לב כבד. בעצם הקב"ה אמר, 'אני לא ארכך את ליבו'. אבל מי שהכביד את הלב זה הוא בעצמו, ע"י כל החיים שלו, זאת הצטברות, תוצאה מהתנהגותו בכל ימי חייו. הכל הוא עשה מתוך בחירה.

יש לנו בחירה בכל רגע ורגע. אנחנו לא יודעים את יום המיתה שלנו ולכן אמרו חז"ל, שוב יום אחד לפני מיתתך, תשוב בכל יום כאילו היה יומך האחרון. יש לנו בחירה חופשית עד לרגע הסיום, שאז, כדברי הרב שיינברגר שליט"א, זה כבר הסיכום. החיים שלנו מורכבים מרגעי בחירה ורגעי סיכום ועלינו להשתדל כל הזמן לעשות את הבחירה הנכונה. לא לחכות למכה הבאה, לא לחכות לסיים, לא לתת ללב להגיע למצב של 'לב כבד', אלא לשנס מותניים ולשוב, להתחזק ולתקן כל מה שצריך תיקון בחיינו.

אמונה ויציאה לחירות

לעומת התוצרת 'לב כבד' של פרעה, עומדת האמונה שיש לכלל ישראל, את זה לא הקב"ה נתן להם. אלא, זה הרצון שהם בנו - רצו את רצון השם. הקב"ה עזר להם בודאי. הוא הכניס בהם את כח האמונה שיש באבות, לדורי דורות. אלא שאח"כ היה צריך ליטוש עצמי. עם ישראל לא יכול רק להיות נטפל לאמונת האבות, אלא שצריך שזה יהיה מהכח של עם ישראל עצמם. לשם כך היו צריכים את כור ההיתוך במצרים, כור הברזל (ר"ת של אמהות השבטים: בלהה, רחל, זלפה, לאה). שם האמונה שלהם התחזקה יותר. אבל היא היתה משועבדת ולכן לא יכלו לעשות מה שנקודת האמונה אומרת. הנקודה היהודית רוצה לעשות, להוציא לפועל במעשים ואת זה אי אפשר היה לעשות במצרים.

ברגע שהיה חירות ממצרים, הנקודה היהודית יצאה לחירות. כל החירויות שיבואו, יבואו מתוך אותה הנקודה שיצאה ממצרים. במובן של שורש וענף, גאולת מצרים היא השורש לכל הגאולות אחריה. אלא שאותה נקודה של אמונה תתפוס תאוצה. לא כמו באותו מעמד שיצאו ממצרים ומיד, כמה מאות שנים אחרי, חזרו לגלות. אלא, לעתיד לבא, זאת תהיה חירות נצחית ומוחלטת.

חיפזון

כתוב שבגאולת מצרים הכל נעשה בחיפזון. אבל על 'לעתיד לבא' כתוב בנבואה, "כי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכו... (ישעיהו נ"ב י"ב). לא יהיה ריצה, זה יהיה בישוב הדעת. כך תהיה הגאולה וכאמור, זאת תהיה גאולה תמידית.

חיפזון זה זריזות, אבל צריך להבין את פשר הזריזות. גאולת מצרים היתה חייבת להעשות בחיפזון מחשש שיהיה קטרוג על כלל ישראל. כפי שלמדנו, כל הגאולה היתה לפני משורת הדין, עוד לא הגיע זמן הגאולה ובני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה ולא היו ראויים לגאולה. כמו שנאמר, "הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה", איך אפשר להוציא את בני ישראל ממצרים ולהעניש את המצרים כששניהם שקועים באותה זוהמה?

לכן היה צריך למהר ולהוציאם מפני שהתעורר הקטרוג של מידת הדין. בזוהר הקדוש כתוב, שבאותו זמן שבני ישראל יצאו ממצרים, הקב"ה נתן רשות לשטן להתעסק עם איוב. משל לרועה שצריך להעביר את

פרשת בא

הצאן מעבר לנהר. הוא לא יכול בבת אחת. הוא מעביר אחד, אחד. בא זאב. הרועה לוקח את התיש הכי גדול, הכי חזק, ונותן לו להתעסק עם הזאב, בינתיים הוא מעביר את הצאן. אח"כ הוא הולך להציל את גם את התיש.

ככה זה היה עם כלל ישראל. הקב"ה נתן לשטן להתעסק עם איוב ובינתיים הוציא את עם ישראל ממצרים. אומר הרב שיינברגר שליט"א, זה נקרא חיפזון, מעשה זריז שבא למנוע את הקטרוג. מכאן אנו צריכים ללמוד כמה הכרחית היא מידת הזריזות, עד כמה היא חשובה למי שרוצה באמת להשתנות.

דיבור אל חלל העולם - כח הדיבור

במהלך שליחותו, משה רבנו, אומר מספר פעמים שפרעה לא ישמע אליו, פרעה אטום ואין אל מי לדבר. כולנו מכירים את ההבדל בין מתי שאנחנו מדברים עם מישהו שרוצה להקשיב לבין מתי שזה מישהו שלא כל כך מעוניין. חז"ל אמרו שכאשר חכם בא לדרוש, אז צריך שיהיו שומעים שצמאים לשמוע, אחרת מוטב שלא ידבר. משה אומר, בשביל מה אני אדבר, הדברים ייפלו על אוזניים ערלות. אומר לו הקב"ה, אתה תדבר ואהרון ישמע, הדברים ייקלטו בעולם, כמו זרעים שיתחילו לצמוח, אחרי שאהרון ישמע, כל אחד ישמע את מה שהוא צריך לשמוע, כל אחד ישמע כבר את העניין המיוחד שלו.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, אמנם אזני פרעה ערלות, כי פרעה מגושם שאין שאין דומה לו, אבל הדברים חייבים להיאמר על ידי משה רבנו, כדי להישמע בחלל העולם. במילא זה ישפיע גם על פרעה. מובנת לכולנו המציאות של גלי קול, ברגע שדבר נאמר הוא קיים והולך ומתפשט לנצח. למשל, אנו מוקפים בגלי רדיו, לא רואים אותם, אבל הם משפיעים עלינו. מציאות זאת יכולה לשמש לבנייה חיובית, או ח"ו להרס מוחלט, כמו במקרה של לשון הרע ורכילות.

הדיבור שיוצא ממשה, הדיבור הראשי של האור, הולך ומתפשט ברחבי מצרים, משפיע על התודעה של כולם. הדיבור נאמר, הזרע נקלט. יש השומעים מיד ויש השומעים לאט, לאט. כבר במכה השלישית החרטומים של פרעה אומרים כי "אֶצְבַּע אֶלְקִים הוּא". הם כבר מתחילים לשמוע את דבריו של משה. האחרון והיחיד שממש לא שומע, זה פרעה.

אחד התיקונים הגדולים בכל סיפור מצרים הוא המעבר מפרעה - פה רע, לפסח - פה סח - הפה המדבר דיבורים טובים (ס"ח בגימטריה = חיים). הרבה אנשים משגיחים כל כך על מה שנכנס אל תוך פיהם, אבל מה עם מה שיוצא? חשוב להיות במודעות על הדיבור, האם אני במודעות של פרעה - פה רע, או במודעות של פסח - פה טוב? כדברי הרב שיינברגר שליט"א, מספיק שדברים נאמרים בחלל העולם, כבר יש להם השפעה. גם אם אמרנו דבר רע בחדרי חדרים, הוא נקלט בעולם, הוא משפיע על המציאות. כמו בפתרון חלום, נאמר שמוטב לא לספר חלומות, כי ברגע שמספרים אותם נותנים להם גושפנקא (חותם) ומעבירים אותם מעולם המחשבה לעולם הדיבור - הוצאה לפועל. כך גם הוצאת הדיבור מהפה היא חותם שעושה את רושמו עמוק במציאות העולם שלנו.

התודעה שלנו קובעת את המציאות

יצאת מצרים עבורנו היא לידה של תודעה חדשה. כמו שהדיבור חוצה גבולות ומשפיע על כל המציאות, כך כמובן גם התודעה שלנו היא זאת שקובעת את מצב העולמות כולם, לא רק את מצב העולם שלנו הקטן והפרטי.

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, אם נתבונן בעולם נראה שפעם יש עולם יותר תרבותי, המנוהל ע"י אנשים פחות או יותר "תרבותיים", שמחשיבים את עצמם ונותנים עצות לאנשים "פרימיטיביים" איך להתנהג. זה מה שנקרא בני תרבות (אוי לאותה "תרבות"), ופעם קורה, שהמטורפים, הכי מזיקים שבעולם, הם השולטים. זאת אומרת שההיסטוריה מורכבת מתנודות בין שתי הנהגות, אחת של תרבות ה"נאורים" שרוצים בעצם לשלוט על כולם ואחת של מטורפים שרק רוצים להחריב את העולם.

במה התנודה הזאת תלויה? הכל תלוי בישראל. בכל חלק בעולם יש הפנימיות, שזה הטוב ביותר שבאותו עניין, ויש החיצוניות - הקליפה והמעטפת, שזה החלק הרע. יש מדרגות בחיצוניות, חיצוני יותר וחיצוני

פרשת בא

יותר, עד השוליים שזה הכי נמוך.

מצב הדברים בעולם תלוי בכלל ישראל. אם אנחנו מגבירים את כח הפנימיות. זאת אומרת, לומדים את פנימיות התורה, מכבדים תלמידי חכמים, מצב שבני תורה הם החשובים בעם ישראל, מצב ששמים לב לפנימיות של האדם העומד מולנו ולא לחיצוניות שלו, וככלל, בכל מקום שיש פנימיות וחיצוניות, שולטים מהפנימיות, אז, כשזה מתרחש בישראל, אז גם מתעוררים חסידי אומות העולם לשלוט בעולם. אבל, אם להפך, בועטים בפנימיות ומגביהים את אלה הרחוקים מתורה, רחוקים מצדקה, שהכל אצלם זה שקר וכזב - כאשר הם השולטים והם החשובים, אז גם באומות העולם הכי מזיקים שולטים.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, אם אנחנו רוצים לדעת מה המצב אצלנו, אז אנחנו צריכים לראות מי עכשיו מרים ראש בעולם, מי שולט? מי חלם שאמריקה תפחד מכמה ערבים? בדרך הטבע, מבחינת תהליך, אותם המטורפים הולכים לשלוט עכשיו וכל זה קורה בגלל חיזוק הכוחות החיצוניים בישראל. אבל אם נפעל לחיזוק הפנימיות, זה יעבוד כמו הדיבור של משה רבנו, זה יזרע זרעים, זה יפעל פעולות, וישנה את התודעה של העולם כולו.

חושך ואור

בפרשה הקודמת דיברנו הרבה על הטבע הרוחני של מכות מצרים, אבל נותרה עוד נקודה חשובה לברר ולחדד. אמרנו שהמכות היו נגף למצרים ורפא לישראל. מה שאומר הנביא, "וַיִּגַּף ה' אֶת-מִצְרַיִם, בְּגָף וַיִּכְפֹּא; וַיִּשְׁבּוּ, עַד-ה', וַיִּגְעַתְרָה לָהֶם, וַיִּרְפְּאֵם" (ישעיהו י"ט כ"ב). גלוי וידוע שאין רע יורד מלמעלה, הקב"ה הוא טוב ומיטיב לכל. משמייים יורד כל הזמן רק טוב, אור אחד פשוט. אם כך, איך יתכן שאותו כח רוחני כאילו התפצל לשניים והשפיע על בני אדם שונים בצורות כל כך שונות. כיצד אפשרי מציאות כזאת? ניקח את מכת חושך לדוגמא. כתוב, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה, בְּטֶהֱיֶיךָ עַל-הַשָּׁמַיִם, וַיְהִי חֹשֶׁךְ, עַל-אֶרֶץ מִצְרַיִם; וַיִּמַּשׁ, חֹשֶׁךְ. וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ, עַל-הַשָּׁמַיִם; וַיְהִי חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁלֹשֶׁת יָמִים. לֹא-כָּאוּ אִישׁ אֶת-אָחִיו, וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו--שְׁלֹשֶׁת יָמִים; וַלְכָל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר, בְּמוֹשְׁבֵתָם". אמרו המפרשים, החושך של מצרים לא היה סתם העדר אור, אלא חושך ממשי כל כך שהיה אפשר למשש אותו, "וַיִּמַּשׁ, חֹשֶׁךְ". זה היה חושך כל כך סמיך שמי שעמד לא היה יכול לשבת ולהפך. חושך שגרם לאיבוד תחושת המרחב.

במדרש רבא שאלו, "מהיכן היה החושך ההוא, ור' יהודה אומר, מחושך של מעלה" (שמו"ר י"ד). שואל ה'נתיבות שלום', מה זה חושך של מעלה, הרי למעלה הכל אור? כאן בדיוק טמון הרמז למהות החושך שירד על מצרים ולפיצול התוצאה של כל מכה ומכה לשתי השפעות שונות. נאמר למשה, "בְּטֶהֱיֶיךָ עַל-הַשָּׁמַיִם", הרי היה צריך לצוות אותו, 'הרם ידך אל השמים', אלא שהציווי אמר, תעלה למעלה אל השמים ותמשיך הארות עליונות ועל ידי זה יהיה חושך על מצרים.

משמעות הדבר, שיש למעלה אור שהוא כל כך גדול, שמי שאינו יכול לקבלו, בשבילו האור הזה עצמו הוא חושך. כמו אדם היוצא מחדר חשוך אל יום שמש בהיר. עבור המצרים שהיו משוקעים בתאוות הגשמיות שלהם, בכלים של רצון לקבל, האור הזה היה חושך איום ונורא. אומר ה'נתיבות שלום', "מי שמימיו לא הורגל לאור רוחני ונמשך אחר תענוגים גשמיים, עבורו האור הרוחני הוא ייסורים קשים". לעומת זאת, לבני ישראל שהכינו את עצמם "בְּמוֹשְׁבֵתָם", בכל מעשיהם, בבואם ובלכתם, היה זה אור גדול ומחודש.

מציאות חיינו

אנו חיים במציאות המאוד מורכבת של ימי ביאת משיח, רגע לפני הגאולה, ממש כמו אז במצרים. מי שאפילו קצת אוחד באמת ומתבונן סביב, רואה עולם הפוך לגמרי. כדברי הנביא, "הוֹי הַאֲמָרִים לְרַע טוֹב, וְלְטוֹב רַע: שָׁמַיִם חֹשֶׁךְ לְאֹר, וְאֹר לְחֹשֶׁךְ, שָׁמַיִם מֵר לְמַתּוֹק וּמַתּוֹק לְמֵר" (ישעיהו ה' כ'). כל היוצרות הפוכות, מה שקדוש נחשב למוקצה מחמת מיאוס ומה שטמא וריקני נחשב לפופולרי ועכשווי. בני אדם נמשכים אחרי הדברים המזיקים, מעריכים ומשגבים אותם, ובוחרים להתרחק מהטוב כמו מאש. כמו

פרשת בא

שאומר משה רבנו, רעיה מהימנא, הרועה הנאמן, בזוהר הקדוש, שיבואו הימים האלה ואנשים יתרחקו מתורתו כמו מנבלה של כלב.

אומר הרמב"ם, "חולי הגוף, טועמים המר מתוק והמתוק מר... כך בני אדם שנפשותיהם חולות, מתאווים ואוהבים הדעות הרעות; ושונאים הדרך הטובה, ומתעצלים ללכת בה, והיא כבדה עליהן למאוד, לפי חוליים" (הלכות דעות ב'). דברי הרמב"ם רק מאשרים את ההתבוננות הפשוטה. רובנו סובלים מחולי הנפש. הדור חולה במחלת הגלות. האור הגדול מגיע והכלים שלנו עדיין לא כל כך מוכנים.

תרנגולים ועטלפים

חשוב להבין שלעתיד לבא, האור הגנוז יאיר לצדיקים, אבל למי שישאר בתודעה מצומצמת של מצרים זה יהיה חושך גדול. כתוב בגמרא, "לעתיד לבא, הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונים בה וצדיקים מתרפאים בה" (מסכת ע"ז ג'), אותה חמה, אלה ישרפו ואלה יתרפאו. בכל זאת אנו שומעים היום המון קולות, של אלה ושל אלה, כולם אומרים, 'נו, מתי כבר יבוא משיח,?' 'איפה המשיח,?'

על זה אומר הנביא, "הוי הַמְתַאֲוִים, אֶת-יוֹם ה': לְמַה-זֶּה לָכֶם יוֹם ה', הוּא-חֹשֶׁךְ וְלֹא-אֹר" (עמוס ה' י"ח). כתוב בגמרא, "משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפין לאור, אמר לו תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי היא ואתה למה לך אורה" (מסכת סנהדרין פרק י"א). בעל הסולם אומר יש אנשים שנקראים תרנגולים, שיש להם עיניים ליהנות מזיו השכינה. אבל העטלף, אין לו בכלל כלים להתחבר אל האור, הכלים שלו שונים במהותם מן האור. אז האור כשיגיע יעשה לו מכה בעיניים, חושך, הוא יצטרך לברוח למקום חשך.

אותו אור בדיוק - לתרנגול מתגלה עולם של אור, מציאות שלא ראה קודם. אבל אצל זה שלא מוכן לקבל את האור - איזו מכה זאת תהיה, יצטרך לברוח לתוך מערה. קבלת האור של משיח תלוי בעיניים של האדם. השאלה היא איך מחכים ומתכוננים לאור הזה? כמו עטלפים או כמו תרנגולים? יש לנו בחירה חופשית והיא פועלת רק עכשיו. כפי שלמדנו בתחילת המאמר, הבחירה החופשית עובדת עד הרגע האחרון, אבל אז זה כבר הסיכום של כל מה שעשינו לאורך הדרך.

אנו בתחילתו של חודש שבט, חודש של שינויים גדולים, חודש של צמיחה בטבע וצמיחה באדם. זה זמן מצוין לגדול ולצמוח, להתחבר לעץ החיים ולהכין את הכלי שלנו לאור הגדול שחודר אל עולמנו.

תהליך הגילוי של האור

אומר הרב שיינברגר שליט"א, כשאור גדול צריך להיכנס אל החושך של העולם הזה, כשהשפע הגדול מושפע אל הכלים, זה לא יכול לקרות בבת אחת. כפי שהיום מתחיל להאיר לאט, לאט - איזה נוגה מתחיל ולאט, לאט מאיר עד שבאה השמש בצהרים. ככה בגאולה, לאט, לאט. בתחילה זה 'דם' - זה מידה מסוימת של אור - המכה פועלת איזו פעולה - נגף למצרים ורפא לישראל. אח"כ, מתרגלים לזה כלל ישראל. הם עושים מאמץ של הסתגלות ומקבלים עוד מזון רוחני. יש להם עכשיו יותר כח להתקרב אל השם. אח"כ נותנים להם מזון יותר חשוב, וכך עולה ועולה, עד שהם מגיעים למכת בכורות. זה כבר כניסה של האור בשלמותו, האור שמביא את הגאולה.

מכת בכורות זה כבר הבירור הסופי, הבירור החד, וצריך להבחין, רק הקב"ה יודע להבחין בין זה לזה, לדעת מי ראוי ומי לא ראוי לקבל את האור הזה. בכור זה עניין של מחשבה. אפילו מלאכי השרת לא יודעים מחשבות של בני אדם, רק מעשים. רק הקב"ה יודע מחשבות בני אדם, איזה כלי הכין האדם לאור האלוקי.

השעור מוקדש לרפואת דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט, בתוך כלל חולי עמו ישראל השעור מוקדש לעילוי נשמת נסריה בת יעקב ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

[מודעות](#) - מרכז רוחני לקבלה
רח' אחווה 24, נווה צדק תל-אביב

פרשת בא

טל': 03-5100587